

Posudek vedoucího práce

František Řáha, Palatalizace v brazilské portugalštině, 2023, 68 str.

Tématem předkládané bakalářské práce je fenomén palatalizace konsonantů v brazilské portugalštině. Jedná se o velmi ambiciózní téma na pomezí fonetiky, dialektologie a historie jazyka, neboť cílem práce je nejen objasnit samotný fenomén, ale dohledat i jeho historický původ a geografickou distribuci. V mnoha ohledech tedy přesahuje běžné znalosti studenta bakalářského programu a bylo třeba, aby si autor doplnil znalosti z oboru dialektologie či historického vývoje portugalštiny samostudiem. O to více je třeba vyzdvihnout, že se této výzvy autor nezalekl a takto náročné téma si zvolil. Že si vybral téma nesnadné a velmi komplexní dosvědčuje i fakt, že délka práce odpovídá spíše rozsahu práce magisterské.

Práce je přehledně rozčleněna do tří stěžejních kapitol. V první se autor zabývá obecnými fonetickými termíny a objasňuje, co je konsonant, foném, alofon a samotná palatalizace. V následující kapitole se pak věnuje fenoménu palatalizace v evropské portugalštině napříč stoletími a snaží se objasnit, v jakých kontextech a v jakých obdobích se palatalizace objevovala a objevuje. V této části práce se místy projeví, že si autor vybral téma, které přesahuje erudici studenta bakalářského programu, neboť zatímco témata z oblasti fonetiky jsou srozumitelně a fundovaně objasněna, kapitoly věnující se vývoji jazyka jsou pojaty poměrně obecně a ne úplně systematicky. Navzdory tomu se nicméně domnívám, že podávají dostačující informace a že autor zde prokazuje adekvátní vhled do problematiky.

Ve třetí části práce se autor dostává ke gros své práce a zabývá se palatalizací konsonantů S, Z, T, D a okrajově i L a N v brazilské portugalštině. Snaží se podrobně popsat jednotlivé palatalizace, dohledat jejich původ, identifikovat jejich diatopickou distribuci a v neposlední řadě i okomentovat jejich sociální prestiž. Tato část práce není postavena na vlastním terénním výzkumu, ale na sekundárních pramenech, což představuje jisté úskalí, neboť dosud neexistují spolehlivé prameny, které by systematicky zpracovávaly diatopickou variabilitu brazilské portugalštiny, a navíc použité prameny pochází z různých časových období, takže když např. Neto v r. 1960 tvrdí, že palatalizace se v Ceará objevuje uprostřed slova, dnes to nemusí být pravda. Autor tudíž musel vycházet pouze z dostupných, ne zcela systematických pramenů (jazyková situace v některých regionech je zpracována pouze minimálně, jinde naopak hojně), což do jisté míry relativizuje dosažené výsledky, ovšem nebrání to dosažení hlavního cíle práce, tj. podat základní přehled o výskytu palatalizace v jednotlivých brazilských regionech. I tak musel autor nastudovat velké množství odborné literatury, a následně se musel pokusit o systematické zpracování neméně velkého objemu poznatků z ní získaných. Domnívám se, že se autor tohoto úkolu zhostil se ctí a prokazuje schopnost adekvátně pracovat se sekundárními prameny. Nejenže podává vyčerpávající popisy jevů a jejich geografické distribuce (kterou pro větší přehlednost zobrazuje i na mapkách, což práci velmi prospělo), ale nebojí se ani konfrontovat dostupné zdroje, poukázat na to, v čem si protirečí a pokusit se vyargumentovat, jaké pojetí sám považuje za přesnější a proč. Některé závěry nejsou vždy úplně přesvědčivé (např. proč se autor na str. 57 domnívá, že původ fonémických afrikát je v Portugalsku, když následně uvede argumenty, že tyto afrikáty

Portugalci v rané fázi kolonizace přinést nemohli?) či dotažené do konce (např. do jaké míry hraje v geografické distribuci palatalizace roli faktor města a vesnice? Napadá autora nějaké vysvětlení, proč spolu výskyty různých palatalizací geograficky nekorelují?). Navzdory tomu se domnívám, že se autorovi podařilo naplnit předem stanovený cíl a ukázat, že palatalizace je rozšířenější, než jak je obecně vnímána.

Práci tak celkově považuji za tematicky velmi náročnou a poměrně široce pojatou, ovšem navzdory tomu fundovaně a pečlivě zpracovanou. Oceňuji zápal, se kterým se autor do náročného tématu pustil, i vysokou míru samostatnosti, kterou při jeho zpracování prokázal. Prokázal rovněž schopnost kriticky pracovat se sekundárními prameny a na jejich základě se mu daří naplnit cíl, který si stanovil. Po formální stránce práce obsahuje všechny potřebné náležitosti a je napsána srozumitelně, ovšem trpí občasnými jazykovými chybami či stylistickými a syntaktickými neobratnostmi (namátkou např. str. 9 – „Tyto jazyky disponují díky svému rozšíření jednotlivými variantami, které jsou si navzájem po určitých jazykových stránkách do různé míry odlišné., str. 9 – „...konkrétně jedná se tedy o realizace S, Z...“ atd.). Práce bezpochyby splňuje nároky kladené na bakalářskou práci, doporučuji ji k obhajobě a navrhuji ohodnotit známkou **v ý b o r n ě**.

V Olomouci, 1. 8. 2023

Mgr. Petra Svobodová, Ph.D.